

Európa egyesül. A hágai kongresszus és ami utána történt.

Az európai egységért folytatott kampány története, benne az Európa-kongresszus teljes beszámolójával (Hága, 1948. május)*

I. - NYITÓ PLENÁRIS ÜLÉS

Május 7. délutánján a holland és a kongresszusi zászló egymás mellett lobogott Hága középületein és a holland parlament tizenharmadik századi Lovagterme előtt.

A teremben a 800 delegátus állva fogadta Ő Királyi Fenségeit, a holland Juliana hercegnőt és Bernhard herceget, ahogy délután 2:15-kor a helyükre vezették őket. Velük érkezett Mr. W. A. J. Visser,¹ a holland parlament vezetői, Mr. Winston Churchill és számos európai ország fontos személyiségei.

A polgármester rövid köszöntő beszédében kifejezte abbéli reményét, hogy a kongresszus hozzá fog járulni Európa gazdasági, politikai és kulturális jólétéhez. Ezután a Végrehajtó Bizottság nevében **Kerstens szenátor**² szólalt fel.

„Alig több mint egy évvel ezelőtt – mondta – utópiának tűnt, hogy összehozzuk a szocialistákat, liberálisokat és konzervatívokat, vallásos hívőket és szabadgondolkodókat, nagy munkaadókat, bankárokat, pénzügyi szakértőket, közgazdászokat és

* *Europe Unites. The Hague Congress and After. The Story of the Campaign for European Unity, Including a Full Report of the Congress of Europe, Held at The Hague, May, 1948.* Published by the (Council and Executive of the) European Movement. Foreword by Mr. Winston Churchill. 1949. © Hollis and Carter LTD, 25 Ashley Place, London 14-22., 37-39., 68-71., 87-95.

¹ Willem Visser (1904–1975) holland politikus, a Keresztény Történelmi Unió pártjának színeiben 1947 és 1949 között Hága polgármestere.

² Pieter Adriaan Kerstens (1896–1958) az Európai Szövetség a Gazdasági Együttműködésre alelnöke.

szakszervezeti vezetőket, országgyűlési képviselőket és tudósokat, katonákat és művészeket, hogy egy olyan programot vitassanak meg, amely közös érdekükön alapul. Ma ez az utópisztikus elképzelés valósággá vált. *Ez a találkozó, amelynek közös célja Európa egyesítése, egyedülálló eredmény a történelemben, amely ékes bizonyítéka az első világháborút követő időszak óta megtett fejlődésnek, amikor is a nacionalista szellemiség közepette elhintették a jövőbeli konfliktusok magvait, melyek végső soron Hitler kezére játszottak.*

A Nemzetközi Bizottságban egyesült kezdeményező mozgalmak számos erőfeszítést tettek a kongresszus megszervezéséért, és fáradozásaik egyre növekvő köztámogatást nyertek. Ez a nagyszerű támogatás minden oldalról nagyban bátorított minket.”

A királyi párhoz, a pápai nunciushoz és a holland kormány tagjaihoz intézett külön köszöntő szavak után Kerstens szenátor felidézte, hogy Mr. Churchill 1940-ben közös állampolgárságot ajánlott a francia népnek, majd a szónok ezt összekötötte a nemrégiben megkötött brüsszeli szerződéssel, és felkérte Nagy-Britannia háborús vezetőjét, hogy foglalja el az elnöki széket és szóljon az egybegyűltekhöz.

Mr. Winston Churchill

Mr. Churchill először áttekintette az európai egység gondolatának fejlődését 1946. szeptemberi zürichi beszéde és a rá következő évben az Egyesült Európa Mozgalom megszületése óta. Már akkor világos volt, mondta, hogy az ügy vagy létfontosságú, vagy pusztán elméleti kérdés. Hogy valóban létfontosságú volt, mostanra 16 nemzet szövetsége mutatja a Marshall-terv égisze alatt. Mr. Churchill tiszteletét fejezte ki azon államférfiaknak, akiknek ez az érdeme volt, és kifejezte reményét, hogy Skandinávia és az Ibériai-félsziget hamarosan csatlakozik a már létrejött csoportosuláshoz, valamint hogy Olaszország hamarosan ismét teljes jogú tagja lehet a nemzetek közötti kölcsönös jóindulat rendszerének.

Pártokon kívüliség

Mr. Churchill hangsúlyozta a mozgalom pártokon kívüli jellegét, és visszavezette az európai egység iránti törekvések történetét a francia IV. Henrik idejére, a Nagy Terv³ néven ismert elképzelésre, amelyben a király egy állandó bizottságot kívánt létrehozni Európa vezető keresztény nemzeteiből a török hódítók elleni védelem érdekében. „Az azóta eltelt hosszú idő után – mondta – *mi vagyunk a Nagy Terv munkásai.*”

Európa hangja

„A mélyen tisztelt egybegyűltek itt Hágában joggal jelenthetik ki, hogy ők Európa hangja. Csakugyan itt az ideje, hogy felemljük ezt a hangot, ahol a zűrzavar és félelem uralkodott, amit a múlt vétkei és gyűlölködései idéztek elő, a veszélyek közepette, amelyek körülvesznek minket a jelenben és ködbe burkolják a jövőt. Csak úgy menthetjük meg magunkat a közelgő veszedelmektől, ha elfelejtjük a múltbéli gyűlölködést, ha hagyjuk elhalni a nemzetek közötti haragot és bosszúvágyat, ha egyre inkább eltöröljük a határokat és válaszfalakat, amelyek súlyosbítják és megerősítik megosztottságainkat, és együtt örvendünk az irodalom, a poézis, az etika, az eszme és tolerancia dicsőséges kincseinek, amelyek közösek, és ez Európa valódi öröksége, geniuszának és becsületének kifejezése, amelyet vitáink, oktalanságunk, szörnyűséges háborúink és a háborúból és zsarnokságból fakadó kegyetlen, borzalmas tetteink által kis híján elvetettünk magunktól.”

„Igazán illő, hogy ez az első Európa-kongresszus Hollandiában találkozzon, hiszen ez az ország szomszédaival, a

³IV. Henrik Nagy Terve a 17. század egyik legjelentősebb nagy hatású tervezte Európa újjárendezésére, melynek szerzője Maximilien de Béthune, Sully hercege. A tervet Sully herceg IV. Henrik francia király elképzelésének állította be, akinek az első minisztere volt. Sully azt javasolta, hogy a Habsburgok elleni harc jegyében formáljanak 15 egyformán erős európai államot a nemzeti elv figyelembevételével, és szervezzék konföderációvá francia vezetéssel, s az élére egy Európa Tanácsot (Conseil Général de l'Europe) állítsanak. A 15 állam a következő: Német Birodalom, Pápai Állam, Franciaország, Spanyolország, Anglia, Magyarország, Csehország, Lengyelország, Dánia, Svédország, Lombardia, Velence, olasz köztársaságok és hercegségek, Hollandia és Svájc.

Benelux-csoporttal együtt máris jó példával jár elől; vendégszeretetért és pártfogásáért hálánkat fejezzük ki.”

Egy átfogóbb szuverenitás

Mr. Churchill az Európai Egységért Mozgalmat a demokratikus hit dinamikus kifejeződéseként írta le, amely erkölcsi koncepciókra épül és küldetéstudat hajtja, majd rámutatott a nemzeti szuverenitás feláldozásának vagy összeolvadásának szükségességére a gazdasági és katonai kölcsönös segítség megvalósításának érdekében. *„Egy ilyen áldozatot – mondta – tekinthetünk úgy, hogy az érintett nemzetek fokozatosan egy átfogóbb szuverenitást vállalnak fel, amely egyedülként képes megvédeni sokszínű és eltérő szokásaikat és sajátosságaikat, nemzeti hagyományait, amelyek bizonyosan mindörökre eltűnnének totalitárius rendszerek igája alatt, legyenek azok nácik, fasiszták vagy kommunisták.”*

A német probléma

Mr. Churchill külön is köszöntötte a német delegációt,⁴ és elmondta, hogy Európának szüksége van mindenre, amit a franciák adhatnak, amit a németek adhatnak, amit mindenki adhat. *A probléma Németország gazdasági életének visszaállítása és a német faj ősi hírnevének felélesztése volt oly módon, hogy a szomszédokat és más országokat ne fenyegetse a német katonai erő újjáépítése vagy újbóli megerősödése.* Az európai egység nyújtotta az egyetlen megoldást, amely mindkét területet lefedte, és a gyakorlatban, késedelem nélkül, alkalmazható volt.

Egész Európa egyesítése

Bár az egységet célzó gyakorlati intézkedések jelenleg szükségyszerűen Nyugat-Európára korlátozódtak, *a cél nem lehetett kevesebb, mint Európa egésze.* „Jelen vannak köztünk neves emigránsok Csehszlovákiából és szinte minden kelet-európai nemzetből, valamint Spanyolországból is. Célunk, hogy végül minden európai nép csatlakozzon, amelynek társadalma és

⁴ Nyugat-Németország delegációja számos küldöttel vett részt, Konrad Adenauer és Walter Hallstein vezette.

életmódja, a különböző országok eltérő nézőpontjainak teljes figyelembevételével nem összeegyeztethetetlen az emberi jogok nyilatkozatával és a szabad demokrácia őszinte kifejezésével. Szívesen látjuk bármely országot, ahol a kormány a népé, és nem a nép a kormányé.”

Európa helye a világban

Mr. Churchill üdvözölte az európai egységért kifejtett amerikai erőfeszítéseket, majd hangsúlyozta meggyőződését, miszerint egy Európai Tanács nem ütközne az Egyesült Nemzetek Szervezetének felettes hatalmával, hanem annak szükségszerű részét alkotná. Felidézte gondolatmenetét a háború idejéből, amikor előirányozta több „tiszteletre méltó, de alárendelt” regionális tanács létrejöttét, amelyek egy világszervezet alapját formálnák. *Elképzelései szerint a Szovjetunió, Európa és a nyugati félteke alkotott volna három ilyen tanácsot, és Nagy-Britannia a gyarmatbirodalommal és a Nemzetközösséggel együttesen szoros kapcsolatban állt volna az Európai Tanáccsal.* De reményei részben meghiúsultak. „Mindnyájunkat sajnálattal tölt el, megdöbbsent és veszélybe sodor – folytatta – a széthúzó magatartás és politika a harmadik nagy és egyenlő partner részéről, amelynek aktív segítsége nélkül a világszervezet működésképtelen, és a háború árnyékát sem tüntethetjük el az emberek és nemzetek szívéről és elméjéről. Minden tőlünk telhetőt meg kell tennünk, hogy létrehozzuk és egyesítsük azon nagy regionális egységeket, amelyekre hatalmunkban áll befolyást gyakorolni, és türelmes, hűséges szolgálattal törekednünk kell arra, hogy felkészüljünk a napra, amikor egy hatékony világkormány nyugszik majd az emberiség legnagyobb csoportosulásain. *Így számunkra és mindenki számára, aki osztozik a civilizációkban, a béke és a világkormány iránti vágyunkban, egyetlen kötelesség és jelszó van: állhatatosság.*”

A félelemtől való megszabadulás

A négy szabadság közül, amelyekről Roosevelt elnök beszélt,⁵ ma a félelemtől való megszabadulás számít a legtöbbit. „Miért ülne otthonában reszketve sok millió egyszerű európai, hogy minden felvilágosodásának és kultúrájának dacára a rendőr kopogásától rettegjen? Ez a kérdés, amelyet itt meg kell válaszolnunk. Ez a kérdés, amelyet talán hatalmunk van itt megválaszolni. Végtere is Európának csak fel kell emelkednie és kiállnia saját méltóságában, eltökétségében és erényességében, hogy szembeszálljon a zsarnokság minden formájával, legyen az ősi vagy újkori, náci vagy kommunista, olyan erővel, amelyek leigázhatatlanok, és amelyeket, ha időben kinyilvánítja őket, többé kétségbe vonni nem lehet.”

„Azért vagyunk ma itt, hogy lerakjuk az alapokat, amelyen a nyugati demokráciák államférfijai állhatnak, és hogy kedvező légkört teremtsünk a lehetséges döntések számára. Nem mi, akik nem gyakoroljuk a kormányok hatalmát, vagyunk hivatottak precízen szabott egyenleteket vagy részletes rendelkezéseket egymás vagy a világ elé tárni. Oly sok a különböző nézőpont, amelyeknek közös fókuszot kell találniuk.”

„Nem válhatunk el egymástól egy pozitív előrelépés nélkül. Nem csupán az a feladat áll előttünk ezen a kongresszuson, hogy felemeljük az egyesült Európa hangját ez alatt a néhány nap alatt, amíg együtt vagyunk. Itt és most el kell határoznunk, hogy ilyen vagy olyan formában, de alakulnia kell egy európai gyűlésnek, amely lehetővé teszi e hang számára, hogy folyamatosan hallható legyen.”

M. Paul Ramadier

M. Ramadier kifejezte tiszteletét Mr. Churchill, az európai egységért folytatott hadjárat vezetője felé, realista szellemiségre

⁵ Franklin Delano Roosevelt, az Egyesült Államok elnökének 1941. január 6-án elmondott négy szabadság beszéde. A négy szabadság közül az első a szólás szabadsága; a második a vallás szabadsága; a harmadik a nyomortól és a negyedik a félelemtől való megszabadulás.

intett, és sürgette olyan intézmények megalapítását, amelyek képesek túlélni az átmeneti nehézségeket.

„Az elképzelés – mondta –, amely hajdan az álmodozók látomása volt, mára az államférfiak tervezete lett. Európa a világ egy nagy része számára a metropolisz lett és maradt, a főváros, ahonnan az utasításokat adják. Európa sok távoli vidék számára termékeik piaca és raktára, és a gyár, ahol ezeket a termékeket előállítják.”

A békét meg kell erősíteni

„Az Egyesült Nemzetek Szervezete és számos egyezmény alkotja ma élvezett békénk alapját, egy igen ingatag békéét, amelyet mégis erősítenünk kell, és nem gyengítenünk. 1914-ben az aláírásunk és adott szavunk tisztelete egyesített bennünket a megtámadott Belgium támogatásában, és ezeknek szentnek is kell maradniuk a szemünkben. Európát nem lehet egyfajta államcsinnyel egyesíteni, amely éppen azt a papírt pusztítja el, amelyre a nemzetközi törvényeket írták. Nem érhetünk el egységet úgy sem, ha lekicsinyeljük a fejlődést, amelyet eddig már megtettünk. Kijelentjük, hogy a brüsszeli szerződést⁶ és a gazdasági együttműködési megállapodást⁷ aláíró miniszterek az európai egység valódi kovácsai. Igaz, hogy ma ez az egység túl kicsinynek, túl törekenynek tűnik. Nem terjed olyan messzire, mint kívánánk. Európa e megegyezések aláírásával egy jogi személyt hozott létre, mondhatni egy élő közösséget, de az írott szavak nem ruházták fel ezt az új entitást határozott cselekvésre képes akaratral; az egyhangú döntések szabálya

⁶ A Nyugat-európai Uniót megalapozó brüsszeli szerződést 1948. március 17-én írta alá az Egyesült Királyság, Franciaország, Belgium, Hollandia és Luxemburg. A tagállamok közötti katonai, gazdasági, szociális és kulturális együttműködésre és a kollektív védelemre vonatkozó megállapodás volt.

⁷ A párizsi egyezmény 1948. április 16-án létrehozta az Európai Gazdasági Együttműködés Szervezetét. A Marshall-terv által segélyezett 16 ország (Ausztria, Belgium, Dánia, Franciaország, Görögország, Írország, Izland, Olaszország, Luxemburg, Norvégia, Hollandia, Portugália, Nagy-Britannia, Svédország, Svájc és Törökország) írta alá, továbbá a német megszállási övezetek főparancsnokai. Legfőbb célja a Marshall-terv kivitelezése és a segély szétosztása volt. Hozzájárult továbbá a kereskedelmi kapcsolatok liberalizálásához és a gazdasági együttműködés előmozdításához.

szorongásról árulkodik az egyéni szuverenitás fenntartásával kapcsolatban.

A többségi irányítás szükségessége

„El kell érünk egy új szakaszba, ahol a közvélemény támogatásával a többségi irányítás a mérvadó, hogy az európai törvényt fokozatosan kodifikálni lehessen. Ám nem szabad ezt az átalakulást külső korlátozásokkal kirónunk, mert ez bizonyosabban megrepeszténé a törekeny szerkezetet, mint erősebb szerveket kovácsolna. Belülről kell fejlődést elérnünk, káros ütközések nélkül, a jelen eredmények vagy bármilyen belőlük fakadó további kedvező fejlemény iránti előítéletek nélkül. Az európai egységet nem érhetjük el egyfajta föderális forradalommal, amely a nép kollektivitásának megerősítése nélkül meggyengíténé a kormányokat.”

„Az egység azon erőfeszítések összege lesz, amelyek egymásra következő egységesítő megoldások során át a béke tartós építményéhez fognak elvezetni minket. *De tudjuk, hogy ha nem tapossuk ki ezt az ösvényt, nincs üdvösség számunkra. Akaratunknak eltökéltnek kell lennie, mivel végzetünk nem ismer kibúvókat. Szóljunk elszántsággal: »Európa vagy a halál!«.*”

Gróf Coudenhove-Kalergi

Gróf Coudenhove-Kalergi⁸ azt mondta, hogy ezen az ünnepélyes órán emlékezniük kell korábbi bajtársaikra, akik a két vi-

⁸ Richard Nicolaus Coudenhove-Kalergi gróf (1894–1972) az európai egységésze fáradhatatlan előmozdítója, japán, osztrák és csehszlovák filozófus és politikus, aki Európának vallotta magát. 1923-ban megalapította a Páneurópa-mozgalmat. Egy, még ugyanabban az évben publikált programadó könyvben (*Paneuropa*), kifejlesztette egy öt világhatalomra – az amerikai, a brit, az orosz, az ázsiai és a páneurópai – osztott világról szóló koncepcióját. Páneurópa (Nagy-Britannia és Oroszország kivételével) az európai kontinens összes államát egyesítve és az afrikai gyarmataikkal együtt lett volna az ötödik világhatalom. Javasolta konföderális intézmények, vámunió, közös pénz és közös hadsereg létrehozását. Számos írást és egy folyóiratot publikált, konferenciákat és kongresszusokat szervezett. Az első Páneurópa-kongresszust 1926-ban hívta össze, melyen neves írók, tudósok, parlamenterek, politikai és ipari vezetők vettek részt. Az Anschluss után Svájcba menekült, majd

lágháború között az európai népek egyesítésén és kibékítésén munkálkodtak. Ezek a férfiak és nők voltak annak a nagy hadseregnek az előfutárai, amely megtöltötte ezt a termet. Ebből az előőrsből emlékezniük kell arra a nagy franciára, aki a hitlerizmus küszöbén megkísérelte egyesíteni Európát: Aristide Briand-ra.⁹

Ha ő sikerrel járt volna, nem lett volna sem Harmadik Birodalom, sem második világháború, de bátor kezdeményezése sajnálatos módon elbukott. A nép éljenezte, ám a kormányok vaksága szabotálta, akik szívesebben nézték Európát a szakadék felé menetelni, mint hogy feláldozzák reakciós bálványukat, a teljes szuverenitást. Ébernek kell lenniük, nehogy ez a tragédia megismétlődjön. *Ha a kormányok hezitálnak, a néphez kell fordulniuk, és ezúttal sikerrel járnának.*

A kongresszus a következő választással szembesült: vagy egy kontinentális népszövetséget alakítanak, vagy Európát egyetlen nagy nemzetté olvasztják össze egy szövetségi alkotmány égisze alatt, a Svájci Konföderáció és az Amerikai Egyesült Államok példája nyomán. Európa jövője egyezményeken vagy törvényeken alapuljon?

A jövő az erre a kérdésre adott választól függött; mert egy európai népszövetség biztos kudarcra volt ítélve, míg az Európai Egyesült Államok túlélne a nagyhatalmak világában.

Londonba, ezt követően Washingtonba. 1946-ban létrehozta az Európai Parlamenti Uniót. 1952-ben publikálta az önéletrajzát *Európát választottam (J'ai choisi l'Europe)* címmel. A jelenlegi historiográfia igyekszik minimalizálni a valóságos hatását.

⁹ Aristide Briand (1862–1932) francia külügyminiszter (több ízben miniszterelnök), a Páneurópa-mozgalom támogatója, 1927-ben elfogadta a Páneurópai Unió elnöke címet. 1929-ben hivatalosan kezdeményezte a Népszövetség keretein belül egy páneurópai regionális unió létrehozását (Briand-terv). A terv egyfajta „elasztikus” föderációt javasolt, mely eléggé képviselni tudja az egyes államok szuverenitását, de egyben garantálja a kollektív szolidaritásból származó előnyöket a politikai együttműködésben. A gazdasági együttműködés terén vámunió, gazdasági egység és közös gazdaságpolitikai irányítás valósult volna meg. Az 1929-et követő évek eseményei (világgazdasági krízis, német válság, nyomor, Hitler mozgalmának győzelme és a Harmadik Birodalom felemelkedése) nem tették lehetővé a terv megvalósulását.

Alkotmányozó gyűlés

A kormányzatoknak nem volt felhatalmazásuk ennek az európai uniónak a létrehozására. Ahhoz, hogy az európai kérdésre azonnali és radikális válaszra jussanak, egy kontinentális alkotmányozó gyűlésre volt szükség.

A szónok hozzátette, hogy szeptember elején egy európai parlamentáris kongresszus fog összeülni Interlakenben¹⁰ ezen fontos kérdés megvitatására.

A parlamenteknek erre a kezdeményezésére azért volt szükség, mert a fennálló alkotmányoknak megfelelően a parlamenti többségek mindenek felett álló politikai hatalommal bírtak. Amint ezek a többségek Európa egyesítéséért fognának össze, az európai unió valósággá válna.

Miután beszámolt egy minapi amerikai látogatásának élményeiről, ahol kiemelkedő személyiségekkel folytatott megbeszéléseket és komoly támogatást talált az európai egység ötletéhez, gróf Coudenhove-Kalergi azzal zárta beszédét, hogy Európa egyesítésének szükségét hangsúlyozta, nem a hatalmi helyzetben lévők érdekében, hanem a hatalomtalanokért; inkább a szegényekért, mint a gazdagokért, és a boldogtalanokért, nem a boldogokért.

¹⁰ Az európai parlamenti unió második interlakeni kongresszusa 1948 szeptemberében, a hágai Európa-kongresszust követően ült össze és egy európai parlamenti unió tervét vázolta fel az Európai Tanácsi Unió tervének ellenzékeként. A kongresszusi határozat elfogadta az Európai Egyesült Államok, az európai parlament, a föderális végrehajtó testület és az európai legfelsőbb bíróság létrehozásának a tervét.

Gróf Carandini

Gróf Carandini¹¹ elmondta, hogy Olaszország belpolitikai eseményei megakadályozták¹² egy nagyobb olasz delegáció részvételét, beleértve országgyűlési képviselők egy csoportját is. Mindazonáltal akik el tudtak jönni, nagyjából reprezentálták az olasz közéletet és gondolkodást, hozzá szándékoztak járulni az eljárásokhoz az egyesült Európa felemelkedéséről vallott meggyőződésüknek megfelelően, és hazaviszik magukkal a kontinentális szolidaritás elképzelését a különféle körökbe, amelyekbe tartoztak.

Olaszország különleges helyzete

„Nyugat-Európa valamennyi országa közül – folytatta – Olaszország az, amely a legtöbb gazdasági és demográfiai problémával néz szembe. A természet 46 millió embert helyezett a határainkon belülré, míg az összes nyersanyag, amelyet ez a hatalmas potenciális munkaerő fel tudna dolgozni, e határokon kívül helyezkedik el. Ha a miénkkel homlokegyenest ellenkező helyzetben lévő országoknak szüksége van munkaerőnk, valamint innovatív és termelőkapacitásunk kiaknázására, úgy az Európa határain belül fekvő kínálatához, nyersanyagokhoz és piacokhoz való szabad hozzáférés számunkra élet-halál kérdése.”

„A probléma, amellyel szembenézünk, mélyen gyökerezik. Ezért kevés bizalommal viseltetünk a kétoldalú diplomáciai vagy gazdasági egyezmények értéke iránt, hacsak nem a nemzetek feletti szinten elért, fennálló politikai egyezmények keretei között köttetnek.”

¹¹ Nicolo Carandini gróf (1896–1972) olasz politikus és diplomata. Az 1943-ban Spinelli és Rossi által alapított Európai Föderalista Mozgalom vezető tagja. Az Olasz Liberális Párt megújítóinak egyike. Az antifasiszta Bonomi-kormány minisztere. Olaszország nagykövete Nagy-Britanniában a második világháború után.

¹² 1948-ban belpolitikai válság volt, szakadás történt az Olasz Liberális Pártban. A Carandini által vezetett baloldali liberális kisebbség kilépett a pártból és létrehozták a Független Liberális Mozgalmat.

„Igaz, hogy a jelenleg érvényben lévő, vagy az érvényesség küszöbén álló minden gazdasági és vámmegállapodás – amelyekben teljes meggyőződéssel veszünk részt és fogunk továbbra is részt venni – egy lépés előre az európai piacok egyesítésének útján. Azonban bizonyos határokon nem lépnek túl, és nem jelentenek alapvető szakítást a kétoldalú vagy egyoldalú egyezmények szokásával, amelyekkel tele van már a történelmünk. Csupán ideiglenes haladékot adnak a versengések újrélédesének, amelyek Európát a vesztébe sodorták.”

„Meggyőződésünk, hogy egy precedens nélkül álló helyzet precedens nélküli gyógymódokat követel. Nem fogjuk felszabadítani magunkat a súlyos nehézségek alól, amelyekkel jelenleg szembenézünk, ha nem teszünk lelki erőfeszítéseket és gyakorlati lépéseket azért, hogy felülemelkedjünk a merev hagyományokon és részmegoldásokon, amelyek a múltban cserben hagytak bennünket, és amelyekhez így többé a jövőben nem folyamodhatunk.”

Dr. Brugmans

Dr. Brugmans¹³ hangsúlyozta, hogy a mai problémákra nem létezik nemzeti alapú megoldás. A létfontosságú kérdés az európai unió kérdése volt. Időpocsékolás volt valamiféle nemzeti pénzügypolitikáról, nagyobb vagy kisebb mértékű állami felügyeletről vitázni. Ez nem ragadta meg a probléma lényegét. Szükség volt egy nemzetek feletti európai szervezetre, amely egyedülként lenne képes nagy belső piacot biztosítani, ezáltal garantálva a jólétet. A technikai újjáépítés, a közös pénzalap létesítése és a munka megosztása a népek között mind hiábavaló lenne, amíg a nemzeti megosztottság megmarad.

¹³ Hendrik Brugmans (1906–1997) holland ellenálló, egyetemi professzor és politikus. Az Európa Mozgalom egyik intellektuális vezetője; az Európai Föderalista Unió társalapítója és első elnöke, a hágai Európa-kongresszus politikai bizottságában az Európai Föderalista Uniót képviseli; 1950 és 1972 között a brugge-i College of Europe rektora.

A föderáció az egyetlen megoldás

Egy olyan világban, amely láthatóan a konfliktus felé haladt, az európai népeket az a veszély fenyegette, hogy elsőként válnak áldozattá. Megosztva és hatalom nélkül kellett elszenvedniük a nemzetközi diplomácia hánykolódását. Rettettek saját gyengeségük és a mások koncentrált erejének gondolatától. Továbbá azt is jól tudták, hogy a keleti blokk nemzetei elárulva érezték magukat a nyugati egység hiánya miatt. Tudták, hogy a jelen század problémái világméretű megoldásokat kívánnak, amelyekhez egy megosztott Európában nem lehet eljutni. Ezért megértették, hogy a kelet-európai népek reményének újjáélesztéséhez és Európa világméretű felelősségének felvállalásához először egy európai föderációt kell létrehozni, amely a békéért munkálkodó erő lenne.

„Az »Európa« varázsszó – folytatta Dr. Brugmans – nemcsak egy helyet jelent a földtekén, hanem az egyéni és közösségi élet egy módját is. Az európai ember soha egy pillanatra sem fogadta el bármilyen uralkodó csoport feljebbvalóságát. Soha nem engedelmeskedik a hatalomnak, ha az nem biztosít számára emberi jogokat. Európa a szabadság érzete, amelynek örömteli izgalmát az emberiség nagy többsége soha nem ízlelte. Európa egyfelől Mozart, másfelől Charles Péguy,¹⁴ és Shakespeare, aki mindkettőt magába foglalja. Európa a nonkonformisták civilizációja, a magukkal folytonos küzdelemben álló emberek földje. Az a hely, ahol semmi bizonyosságot nem fogadnak el igazsággként, ha nem fedezik fel azt újra és újra. Más kontinensek a »hatékonyságukkal« büszkélkednek, de az európai éghajlat az, amely az életet veszélyessé, kalandossá, nagyszerűvé és tragikussá teszi... ezáltal érdemessé arra, hogy éljék. Bárhol is lobogjon, Európa zászlaja a szabadság zászlaja lesz.”

„Ez az Európa-kép veszélyben van, nemcsak külföldről, hanem mert az európaiak nem hisznek önmagukban. Elvesztették volna a lázadó kedvüket? Nem vagyok hajlandó elhinni. Ám elhatalmasodott rajtuk a fáradtság, és hermetikusan lezárt nemzeti határok által szétválasztva találják magukat, ahol nincse-

¹⁴ Charles Péguy (1873–1914) francia író, költő és esszéista.

nek jövőbeli kilátásaik, és megfulladnak a hanyatlás légkörében.”

„Nem is fognak kiutat találni, amíg a határokat nem töröljük el, és nem adunk választ a kulcsproblémára – egy föderális Európával.”

„Felül kell emelkednünk az önközpontú rivalizálásokon és az előző század illúzióin, el kell jutnunk föderális európai intézmények létrehozásáig. *Szuverén hatalmak gyülekezete soha nem fog megmenteni bennünket a nacionalizmustól. Semmi nem fog történni, amíg nem dől meg a nemzeti szuverenitás szentsége.*”

„*Nem hihetünk a föderáció megvalósulásában, amíg az nem ölt formát olyan testületek sorában, mint egy európai vezérkari központ, egy európai vasúttársaság, egy önálló szénbizottság, egy áramellátás-szabályozó központ az elektromosság észszerű megosztására, és egy európai munkaerő-gazdálkodási hivatal.*”

M. Gafencu

M. Gafencu¹⁵ örömét fejezte ki, hogy kelet-európaiként leróhatja tiszteletét az európai egység gondolata előtt. Csak egyetlen Európa volt, még ha testét megcsonkították és megosztották is; a gondolat, amely felé vezetett minket, egy volt és oszthatatlan. *Európa nem kelhetett új életre nyugaton, ha keleten haldoklott; nem nyerhette vissza egészségét, nagyságát és erejét, csak természetes határainak keretein belül.*

Az „Európa” szó sehol nem váltott ki erőteljesebb és megindítóbb választ, mint Kelet-Európa országaiban. Egy fél kontinens számára az európai egység elképzelése a szabadság ígérete volt, és így a felszabadulás ígérete.

Kelet-európai szolidaritás a Nyugattal

„Meggyőződésem – mondta –, hogy országom, és a most Románia szomszédságában lévő országok érzéseit fejezem ki, amikor

¹⁵ Grigore Grafencu (1892–1957) 1939–1940-ben Románia külügyminisztere, 1941-től svájci emigrációban élt.

ezennel ünnepélyesen megerősítem hűségüket Európához, vágyukat arra, hogy az egyesült Európa szerves részét alkossák, a reményt, amelyet egy vállalkozás sikeréhez fűznek, amelyben, ha meg akarjuk menteni és egyesíteni akarjuk a kontinenst, egészsként kell szembenéznünk a nagy problémával, és átfogó megoldást kell találnunk arra.”

„Nem épülhet újjá a gazdaság, ha nem számoljuk fel az abszurd határt,¹⁶ amely kettévágja Európát és gazdaságilag egymáshoz kapcsolódó részeket választ el egymástól. Semmilyen jólét, sem társadalmi igazságosság nem érhető el, ha nem hozunk létre szabad áruforgalmat Nyugat és Kelet között, ezáltal lehetővé téve a termelés jobb elosztását és az elvégzett munka magasabb javadalmazását. Nem lehet eltúlozni annak mértékét, hogy Románia, Lengyelország, Magyarország és a Balkán földművesei mekkora befolyással vannak a Nyugat dolgozóinak életminőségére.”

M. van Zeeland

M. van Zeeland¹⁷ elmondta, hogy kritikus pillanatot értek el Európa történelmében. Az európai egység lehetőségének pusztta tudatosítása, ha nem követi elszánt cselekvés, haszontalan volt.

„Amennyiben – folytatta – Európa nemzetei és népeik számára el kívánjuk érni éppen azt a célt, amelyre évszázadok óta törekednek, nevezetesen a békét, a gazdasági jólétet és a civilizáció minden területének fejlődését, ha ez a vágyunk, akkor nem torpanhatunk meg feladatunk nehézségei láttán. Éppen ellenkezőleg, ez csak egy újabb ok lehet és kell is hogy legyen

¹⁶ Utalás a vasfüggönyre.

¹⁷ Paul van Zeeland (1893–1973) belga politikus, ügyvéd és közigazdász. A belga keresztényszocialista párt befolyásos tagja. 1935 és 1937 között miniszterelnök és egyben a külügyi tárca vezetője. A háború kezdetén Londonban él száműzetésben, majd az Egyesült Államokban, ahol részt vesz a Páneurópa-mozgalom 1943-as ülésén. 1946-ban létrehozta az Európai Szövetség a Gazdasági Együttműködésre szervezetet. A hágai Európa-kongresszus gazdasági bizottságának az elnöke. 1949 és 1954 között külügyminiszter.

arra, hogy az elérésén dolgozzunk, hogy keményen dolgozzunk és gyorsan dolgozzunk. *Ennek a kongresszusnak küldetése van: hogy megválaszolja Európa tömegeinek fohászát; hogy pontosabb és konkrétabb kifejezést adjon törekvéseinek; hogy megmutassa a kormányoknak, hogy még ha merészek is elképzeléseik, a közvélemény követni fogja őket, hacsak nem jár már ma is előttük. Röviden szólva, hogy olyan légkört hozzon létre, amelyben a nehézségek és a szükségletek maguktól termelik ki mind a jó megoldásokat, mind a szükséges energiát és akaratot a megvalósításukra.*”

[...]

* * *

POLITIKAI HATÁROZAT

A hat év háború és a megszállás okozta pusztítás, a világ élelmiszer-termelésének apadása, az ipari kapacitás elpusztulása, a hatalmas adósságok létrejötte, a népek erőforrásaihoz képest teljességgel aránytalan katonai ráfordítások fenntartása, a gazdasági erő eltolódása, a háború által hátrahagyott gyűlölködés, a nacionalizmus terjedő mótelye, és a törvény és rend biztosításához kellően erős nemzetközi hatalom hiánya az ENSZ munkájának ellenére mind példa nélküli fenyegetést jelentenek Európa népeinek jólétére és biztonságára, és pusztulással fenyegetik őket.

Az Európai Egységmozgalmakat Koordináló Nemzetközi Bizottság által beadott politikai beszámoló elveivel és céljaival egyetértésben:

A KONGRESSZUS

(1) FELISMERI, hogy Európa nemzeteinek sürgető kötelessége a gazdasági és politikai unió létrehozása a biztonság és társadalmi fejlődés biztosítására.

(2) ELISMERI az európai kormányok által a gazdasági és politikai együttműködés irányába tett közelmúltbeli lépéseket, de meggyőződése, hogy a jelenlegi válságban a létrehozott szer-

vezetek önmagukban elégtelenek a hosszan tartó javulás biztosítására.

Szuverén jogok

(3) KIJELENTI, hogy eljött az idő, amikor az európai nemzeteknek át kell adniuk és össze kell olvasztaniuk szuverén jogaik egy részét, hogy biztosítsák a közös politikai és gazdasági tevékenységet közös erőforrásaik integrációjára és megfelelő fejlesztésére.

(4) FIGYELEMBE VESZI, hogy bármilyen, európai uniót vagy föderációt alkotmányos polgárai biztonságának megvédésére kell megalkotni, szabad kell legyen a külső irányítástól, és ne lehessen azt bármely más nemzet ellen irányítani.

(5) HOZZÁRENDELI az egyesült Európához egy demokratikus társadalmi rendszer folyamatos bevezetésének azonnali feladatát, amelynek célja az emberek felszabadítása mindenféle rabszolgaság és gazdasági bizonytalanság alól, éppúgy, ahogy a politikai demokrácia célja megvédésük az önkényes hatalomgyakorlástól.

(6) MEGERŐSÍTI, hogy Németország integrálása egy egyesült vagy föderált Európába önmagában megoldást biztosít a német problémára mind gazdasági, mind pedig politikai vonatkozásában.

(7) KIJELENTI, hogy az uniónak vagy föderációnak segítenie kell a hozzá kapcsolódó tengerentúli területek gazdasági, politikai és kulturális előmenetelének biztosításában, az e területeket az európai országokhoz kapcsoló speciális kötelekhez fűződő előítéletek nélkül.

Európai gyűlés

(8) KÖVETELI, mégpedig valódi sürgősséggel, egy európai gyűlés összehívását,¹⁸ amelybe a részt vevő országok parlamentjei saját tagjaikat vagy másokat delegálnak, és amely szándéka szerint

(a) serkenti és kifejezi az európai közvéleményt;

(b) javaslatot tesz azonnali gyakorlati intézkedésekre, amelyek Európa szükségszerű politikai és gazdasági egyesülésének előmozdítását célozzák;

(c) kivizsgálja egy unió vagy föderáció megalkotásával felmerülő bírósági és alkotmányi implikációkat és gazdasági és társadalmi következményeiket;

(d) előkészíti a szükséges tervezeteket a fenti célokra.

Emberi jogok nyilatkozata

(9) FIGYELEMBE VESZI, hogy az ennek eredményeként létrejövő uniónak vagy föderációnak nyitva kell állnia minden demokratikus kormányzatú európai nemzet számára, amely vállalja az emberi jogok nyilatkozatának¹⁹ tiszteletben tartását.

(10) HATÁROZATOT HOZ egy bizottság felállításáról, amely kettős feladatként vállalja egy ilyen nyilatkozat megszövegezését és olyan szabványok lefektetését, amelyekhez egy államnak igazodnia kell, ha ki akarja érdemelni a demokrácia nevet.

(11) KIJELENTI, hogy egy állam semmilyen körülmények között nem lehet jogosult a demokrácia nevére, ha mind ténylegesen, mind törvényileg nem garantálja polgárai számára a gondolati, gyülekezési és szólásszabadságot, valamint a jogot politikai ellenzék alkotására.

¹⁸ A politikai határozatban szereplő európai gyűlés összehívásának kezdeményezésére a brüsszeli szerződés tagállamai voltak hivatottak, s ezen európai gyűlés az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése formájában jött létre.

¹⁹ A hágai kongresszus politikai bizottsága elhatározta egy európai emberi jogi nyilatkozat létrehozását és ennek megszövegezésére egy bizottság felállítását.

(12) FELSZÓLÍTTJA e bizottságot, hogy három hónapon belül számoljon be tevékenységéről.

Legfelsőbb Bíróság

(13) MEG VAN GYŐZŐDVE arról, hogy az emberi értékek és emberi szabadság érdekeinek megfelelően a gyűlésnek elő kell terjesztenie egy, a megfelelő szankcionálás lehetőségével felruházott törvényszék megalapítását ezen nyilatkozat kivitelezésére, és e célból a társult államok bármely polgára jogorvoslatért állhat a bíróság elé, bármikor és a lehető legkevesebb késleltetéssel, a nyilatkozatban foglalt bármely jogának megsértése okán.

Világegység

(14) KIJELENTI, hogy egy egyesült Európa létrehozása nélkülözhetetlen eleme egy egyesült világ létrehozásának.

GAZDASÁGI ÉS TÁRSADALMI HATÁROZAT

Európa jelenleg nagy válsággal és nagy lehetőséggel néz szembe. Régi gazdasági rendszerét szétzúzta a háború. Az Amerikai Egyesült Államok nagylelkű segítségének²⁰ köszönhetően egyedülálló lehetőség állt elő egy új és jobb Európa építésére, ha az európaiak együtt dolgoznak egy közös terv keretei között a kontinens gazdasági erejének fejlesztésén. Nincs remény a felépülésre, ha minden ország egyszerűen csak nemzeti gazdaságának újjáépítésére törekszik a régi módszerekkel. A mai feltételek mellett Európa csak úgy érheti el az életszínvonalat,

²⁰ Utalás a Marshall-segélyre.

amelyet élveznie kellene, ha ipari és természeti erőforrásait kontinentális léptékben fejleszti. Ám haladás csak akkor érhető el ebben az irányban, ha minden egyes lépésnél egy minden eddiginél szorosabb politikai egység párhuzamos politikája kíséri. Európának egyesülnie kell, ha vissza akarja szerezni és meg akarja haladni korábbi életszínvonalát, és újból ki akarja nyilvánítani gazdasági függetlenségét.

A modern gazdasági fejlődés követelményeit össze kell egyeztetni az emberi személyiség integritásával. El kell döntenünk, hogy bármely gazdasági szervezetben, amelyet célként kitűztünk, hol kap helyet a felelősség; és hogy elkerüljünk bármiféle totalitárius elhajlást, és megóvjuk az egyének gazdasági függetlenségét, a dolgozóknak és az őket képviselő szervezeteiknek szoros kapcsolatban kell állniuk az egyesült Európa gazdaságának létrehozásával és kifejlesztésével.

A KONGRESSZUS

(1) FIGYELEMBE VESZI, hogy semmilyen kísérlet nem járhat sikerrel Európa gazdaságának újjáépítésére, amennyiben mereven tagolt nemzeti szuverenitásra alapul.

(2) MEGERŐSÍTI, hogy sürgető szükség van egy gazdasági unióra Európában.

(3) KIJELENTI, hogy ennek az uniónak fenn kell tartania és fokozatosan igazítania kell azokat a gazdasági kötelekeket, amelyek jelenleg Európa országait a domíniumokkal,²¹ társult országokkal²² vagy tengerentúli függő területekkel²³ összekötik.

(4) ÜDVÖZLI az egyes kormányok által megtett kezdeti lépéseket a szorosabb gazdasági együttműködés vagy regionális csoportosulások felé; és kifejezi reményét, hogy a 16 nemzet konferenciájának munkája az európai unió sikere számára kedvező végeredményekre fog vezetni.

²¹ A domíniumok a Brit Birodalomhoz tartozó, de önkormányzati joggal rendelkező országok: Kanada, Ausztrália, Dél-afrikai Unió, Ír Szabad Állam, Új-Fundland.

²² Más ország szuverenitása alatt álló társult országok, például Franciaország társult államai: Saint-Barthélemy, Saint-Martin; Hollandia társult államai: Aruba, Curaçao, Sint Maarten.

²³ Tengerentúli függő területek, olyan volt gyarmatok, amelyek az ENSZ 1946-os listája szerint dekolonizációra vártak.

Azonnali javaslatok

(5) SÜRGET minden érintett kormányt, hogy haladéktalanul nyilatkoztassák ki elszántságukat a gazdasági unió elősegítésére és léptessék érvénybe a szükséges azonnali gazdasági intézkedéseket.

Ezeknek tartalmazniuk kell olyan intézkedéseket, amelyek szándékuk szerint:

(a) Kereskedelem

(i) Lépésről lépésre eltávolítják, és mihelyt lehetséges, végleg eltörlik a kereskedelem unión belüli akadályait, amelyeket a kvóták, valamint az export- és importkorlátozások eredményeznek.

(ii) Csökkentik, és ahol lehetséges, teljesen felszámolják a vámkölségeket a tagállamok között.

(b) Valuta

(i) A költségvetési egyensúly helyreállítása a legelső követelménye a valuták stabilitásának minden országban, és minden lehetséges eszközzel – ideértve a pénzügypolitikát – csökkenteni kell az árak és bérek közötti aránytalanságokat, amelyek összeférhetetlenek az árucserre szabadságával.

(ii) Korai lépéseket tesznek a többoldalú elszámolások bevezetése felé, vagy a csereértékek módosításán keresztül felállítanak olyan területeket, amelyeken belül az árucserét nem akadályozza valuták feletti ellenőrzés.

(iii) Így kikövezik az utat a valuták szabad átválthatósága és az európai országok közötti kereskedelmi szabadság fokozatos visszaállítása előtt.

(c) Termelés

(i) Hozzájárulnak egy közös programhoz a mezőgazdasági források fejlesztésére és a mezőgazdaság szükséges felszereléssel való ellátására annak érdekében, hogy így biztosítsák Európa számára a lehető legmagasabb szintű táplálkozást.

(ii) Ösztönzik a technikai vagy regionális ipari specializációt és a termelés technikai eszközeinek modernizációját.

(iii) Megterveznek és kiviteleznek egy összehangolt fejlesztési programot az egész terület kulcsiparágainak számára. Ennek magában kell foglalnia az egyesült Európa szénforrásainak kitermelését és igazságos elosztását,²⁴ valamint villamosenergia-termelésének növelését és a távközlés összehangolását és észszerűsítését.

(iv) Valamint általános értelemben népeik szükségleteivel összhangban felvázolnak egy termelési programot az európai országok erőforrásainak és felszereléseinek felhasználásával.

(d) Munka

(i) A fenti, a termelés növelését célzó intézkedések által a lehető legmagasabb szintre emelik Európa populációjának életszínvonalát, és a különböző államok szakértőit, gazdasági és társadalmi szervezeteit a termelés további növelésének és az elosztás észszerűsítésének módjainak és eszközeinek közös tanulmányozására hívják, miközben javítják a társadalmi feltételeket és biztosítják a gazdasági tevékenységek termékeinek igazságos elosztását.

(ii) A lehető legnagyobb mértékben elősegítik a munkaerő mobilitását, miközben biztosítják a bevándorló munkások és családjaik számára az őket fogadó országban uralkodó bérszínvonalat, szociális biztonságot, életszínvonalat és munkavállalási feltételeket.

(iii) Összehangolják gazdaságpolitikáikat a teljes foglalkoztatottság biztosítására.

²⁴ Mindez az 1951-ben alapított, az európai nemzetek feletti szektorális integrációt elindító Európai Szén- és Acélközösséggel válik valósággá, melynek kereteiben hat tagállam (Franciaország, Német Szövetségi Köztársaság, Olaszország, Hollandia, Belgium és Luxemburg) működött együtt a szén- és acéltermelés terén.

Végső célok

(6) FIGYELEMBE VESZI, hogy ezen kezdeti intézkedések mellett lépéseket kell tenni, hogy az unión belül fokozatosan megvalósuljon:

- (a) A tőke szabad áramlása;
- (b) A pénznemek egységesítése;
- (c) A költségvetési és hitelpolitika összehangolása;
- (d) Egy teljes vámunió, beleértve az unió országai közötti áruforgalom minden akadályának megszüntetését, és a nem tagországok felé olyan vámtarifák kivetését, amelyek elég alacsonyok ahhoz, hogy ne akadályozzák a világkereskedelem normális áramlását és ne hátráltassák annak fejlődését.

(e) A szociális törvénykezés összehangolását.

(7) HANGSÜLYOZZA, hogy minden e helyütt javasolt intézkedés Európa gazdasági megszervezésére az ENSZ vagy a tagszervezetek védnöksége alatt elért vagy elérendő, a világgazdaságra vonatkozó megegyezésekkel összhangban hajtandó végre.

Konklúzió

Ez az a gazdasági alap, amelyen Európa népei meg fogják találni a lehetőséget – és a feladatot – nemcsak jelenlegi életszínvonaluk hanyatlásának megállítására, hanem annak biztosítására is, hogy mindenki jobb életfeltételeket élvezhessen, mind anyagi, mind pedig kulturális értelemben, ami minden gazdasági tevékenység végső és egyetlen célja.

Ezek mellett a javított feltételek mellett, mihelyt a nemzetállamok felhagynak kicsinyes rivalizálásaikkal, Európában egy harmonikus társadalom kialakulását várhatjuk. Egy ilyen társadalomban a családok jogait tiszteletben tartják, az egyének és csoportok szabad társulása és a gyengék és elesettek védelme garantált, és mindenki számára tér nyílik a szabad fejlődésre, és egy teljes és kiegyensúlyozott személyiség kialakítására. Várakozással nézünk elébe egy olyan társadalmi és gazdasági berendezkedésnek, amelyben Európa öt megillető szerepet ját-

szik a világban, mint annak egy építőköve és mint a békéért síkraszálló erő.

KULTURÁLIS HATÁROZAT

A Kongresszus

Abban a meggyőződésben, hogy az európai unió többé nem egy utópisztikus elképzelés, hanem szükségletté vált, amit csak úgy lehet tartós alapokon létrehozni, ha őszinte és élő egységre épül;

Abban a meggyőződésben, hogy ez a valódi egység még nemzeti, ideológiai és vallási különbségeink közepette is megtalálható a közös keresztény és más szellemi és kulturális értékek örökségében és az alapvető emberi jogokhoz való hűségben, különös tekintettel a gondolat és a szólás szabadságára;

Abban a meggyőződésben, hogy az egységesítő törekvéseket Európa lelkiismeretének felébredése kell hogy fenntartsa és hajtsa, és ezt úgy kell stimulálni és biztosítani, hogy kifejezésre juttatjuk;

Abban a meggyőződésben, hogy az e célra létrehozott világméretű kulturális intézmények, mint az UNESCO, túl nagy területet fednek le, míg a nemzeti intézmények köre túl szűk, ezáltal a gyakorlatban nem léteznek a fenti feladatok elvégzésére képes európai intézmények;

Tudomásul véve a brüsszeli egyezmény III. cikkelyét, mely a kormányzatokat egymás közötti megállapodásokon vagy egyéb módozatokon át a kulturális cserék fellendítésére sürgeti.

Kulturális központ

(1) JAVASOLJA egy állandó testület megalapítását *inter alia* egy európai kulturális központ lényegének és kialakításának

megfontolására. Ez a testület minden kormányzati felügyelettől függetlenül központi feladataként látná el Európa hangjának felemelését. Az európai kulturális központ azonnali feladatai lennének:

(a) Az európai egység tudatának terjesztése minden információs médiumon keresztül, a sajtóban, publikációkban, filmen és rádióban, valamint iskoláskorú gyermekek, egyetemi hallgatók és dolgozók minden oktatási intézményén keresztül.

(b) Találkozási pont biztosítása a mérvadó gondolkodók számára, lehetővé téve, hogy kifejezésre juttassanak egy hitelesen európai nézőpontot a kontinens életét befolyásoló valamennyi nagy kérdésben a közvélemény felvilágosítása és a kormányoknak javasolt intézkedések útján.

(c) Éber figyelem gyakorlása a párbeszéd során használt szavak fölött, amely nélkül semmilyen egyezség nem köthető.

(d) Megerősítése (a) minden polgár jogának az aktuális események valódi tényeinek megismeréséhez, értelmezéstől vagy kommentártól nem befolyásoltan, és (b) minden kormányzat feladatának, hogy biztosítsa polgárai számára e jog gyakorlását bármiféle nyomástól mentesen.

(e) Az eszmék, az irodalom és műalkotások országok közötti szabad áramlásának előmozdítása.

(f) A tudományos kutatások összehangolásának elősegítése a huszadik századi európai emberhez illő állapotba, különösen az oktatás, pszichológia, filozófia, szociológia és jogtudomány terén.

(g) Minden, az európai egyetemek föderációjára és az államtól vagy politikai nyomástól való szabadságuk biztosítására irányuló törekvés támogatása, a szoros, európai szintű együttműködés előmozdítása minden tanár között, ideértve a történelem-tankönyvek felülvizsgálatát, ahogy azt a skandináv országok már megtették.

Európai fiatalok intézménye

(2) FELISMERI, hogy Európa jövőjének záloga a felnövő generáció, és hogy a fizikai, morális és intellektuális karakter kialakítása az anyáktól és a tanároktól függ:

(3) JAVASOLJA

(a) hogy mind az anyákat, mind a tanárokat fel kell szólítani, hogy vállaljanak jelentős szerepet a konferenciákon és kulturális tevékenységekben;

(b) egy gyermekkori és fiatalkori problémák európai intézetének megalkotását:

(i) minden ez irányba mutató erőfeszítés összehangolását, és a gyermektáplálással, jellemépítéssel, fiatalkori bűnözők jó útra térítésével, valamint a háborús áldozatok, miszerint árvák, hontalanok és magukra hagyott gyermekek rehabilitációjával és örökbefogadásával összefüggő jelenlegi problémák legjobb Európa-szintű megoldási módjának kutatását.

(ii) a minden osztálybéli európai fiatalok közötti eszmecsere előmozdítását finanszírozás és lehetőségek biztosításával tanulmányaikhoz, tanonckodásukhoz és utazásaikhoz.

Emberi jogok

(4) MEGERŐSÍTI, hogy az emberi jogok az egyesült Európáért való erőfeszítéseink nélkülözhetetlen alapjai, és az emberi jogok nyilatkozata nem elégséges, hacsak nem teszik törvénytől fogva kötelezővé egy, az európai unió tagállamai között elérendő meg egyezés útján.

(5) ELENGEDHETETLENNEK TARTJA ezen jogok megóvásához egy legfelsőbb bíróság megalapítását államok fölött álló igazságszolgáltatással, amelyhez a polgárok és csoportok fordulhatnak, és amely képes biztosítani a nyilatkozat megvalósítását.

V. – ZÁRÓ PLENÁRIS ÜLÉS

A kongresszus záróülése M. van Zeeland elnökletével zajlott le. **Mr. Masefield** felolvasott egy köszönőverset Hollandiához. Következőként **Mme van Anrooy**²⁵ átnyújtott egy emlékkönyvet Mr. Churchillnek. **Mme Saunier**²⁶ ezután felolvasta a női delegátusok határozatát, amelyben fogadalmat tettek az európai egység támogatása mellett.

Mr. Duncan Sandys,²⁷ a Végrehajtó Bizottság elnöke köszönetét fejezte ki a Holland Szervezőbizottság Nemzetközi Bizottsága felé. Áttekintette a kongresszus eredményeit, és jövőbeli terveket vázolt fel.

„Vitáink – mondta – az egyetértés rendkívül figyelemreméltó szintjére jutottak. A legmeglepőbb az a komolyság volt talán, amellyel a kongresszus a kötelezettségeit kezelte. Három és fél nap alatt a bizottságok és a plenáris ülés vitái összesen közel 60 órát tettek ki. Ez meggyőző tanúbizonyságát adja elszántságunknak a lehetséges fennálló különbségeink áthidalására, ezáltal pedig egy alap megtalálására, amelyen együtt munkálkodhatunk közös célunk megvalósításáért, amiben mindnyájan odaadóan hiszünk.”

²⁵ Valószínűleg a kongresszuson részt vevő női egyesületek egyikének a képviselője.

²⁶ Claire Saunier (1908–1998) csatlakozik a szakszervezeti (CGT) mozgalomhoz; neves francia ellenálló, részt vesz a Nemzeti Felszabadító Mozgalomban, s ezen mozgalom női tagozatának a Femmes de la Libération Nationale-nak a főtitkára; 1946–1948 között köztársasági tanácsos és a Köztársasági Tanács titkára; mindenekelőtt a nemzeti oktatási bizottságban az oktatás területén tevékenykedik; de munkaüggyel, társadalombiztosítással, családpolitikával és a közegészségüggyel is foglalkozik.

²⁷ Edwin Duncan Sandys (1908–1987) diplomata, konzervatív brit politikus, Churchill veje. A háború alatt miniszteri funkciót tölt be. 1947-ben Churchill-lel együtt létrehozza a brit Egyesült Európa Mozgalmat. Szorgalmazza a különböző európai egységmozgalmak egyesítését, s a londoni székhelyű Európai Egységmozgalmakat Koordináló Nemzetközi Bizottság végrehajtó bizottságának az elnökévé választják. Fontos szerepe van a hágai Európa-kongresszus megszervezésében, melyen a brit Egyesült Európa Mozgalmat képviseli. 1948 és 1950 között az Európa Mozgalom elnöke. 1950 és 1960 között konzervatív párti miniszter.

„Európa egyesítésének folyamata immár túlhaladt az elméleti szakaszon. Fenyegető események nyomására számos kormányzat elfogadta az együttműködés szükségességét a gazdasági és katonai szférában, hogy így nézhessenek szembe bizonyos veszélyekkel. Gratulálunk nekik ahhoz, amit az utóbbi néhány hónapban elértek. Ám ne hagyjuk, hogy lelkesedésünk eltúlozza a megtett előrehaladást, sem azt, hogy alábecsülje a távolságot, amelyet még be kell járnunk. Hosszú út vezet egy nemzetközi, hatékony erővel felruházott európai hatóság felállításához, és végső soron ez az igazi próbája ószinteségünknek és elszántságunknak.”

„Azt is érdemes tekintetbe vennünk, hogy amint az elvek kinyilvánításának szakaszából továbblépünk azok gyakorlatba ültetésének szakaszába, a nehézségek nagymértékben nőni fognak. Tudjuk, hogy Európa egyesülése mérhetetlen előnyökhöz juttatja minden föld minden népét. De nem tethetjük, hogy ezt bizonyos nemzeti és rétegérdekekkel való átmeneti ütközések nélkül elérhetjük. Attól tartok, élénk ellenállásra kell számítanunk azoktól, akiknek érdekeit csorbítjuk, és ők mindent megtesznek majd, hogy a hazafias érzelmek mozgósításával, azokkal visszaélve tartóztassák fel kormányzataikat. Ha a kormányok ellen kívánnak állni ezeknek a nyomásoknak, maguk mögött kell tudniuk a tájékozott és meggyőzött közvélemény támogatását.”

„A népi támogatás, sőt népi türelmetlenség ezen ellenerejének kialakítása nélkülözhetetlen tényező az európai egységesítés folyamatában. Ez természetesen nem egy olyan feladat, amelyre a kormányok önmagukban vállalkozni tudnának. Erre csak független szervezetek képesek. Ha egészen mostanáig hasznosak voltak az európai egységért munkálkodó független szervezetek, úgy szerepük minden korábbinál fontosabb az elkövetkező szakaszban.”

„Mi, akiket az a megtiszteltetés ért, hogy a kezdeti fázisban apró szerepet játszhattunk, az elsők között ismerjük fel, hogy többé nem helyénvaló ezt a nagy mozgalmat továbbra is az ütőtörök szűk körére korlátozni. Ha mozgalmunk fel akar nőni kötelesegeinek nagyságához, úgy a legszélesebb és legbiztosabb

alapokon kell nyugodnia. A kampányt irányító nemzetközi szervezetnek minden országban a hatalmat gyakorló szervektől kell nyernie felhatalmazását, amelyek képviselik mindazt, ami fontos az ország politikai, gazdasági és kulturális életében. Ahol ilyen szervek már léteznek, ott szélesíteniük és erősíteniük kell őket. Ahol még nem léteznek, ott létre kell hoznunk őket. Ez az a sürgető feladat, amelynek elvégzésére kérjük minden delegáció tagjait, amikor visszatérnek hazájukba.”

„Ezek a nemzeti csoportosulások, amelyek magukban fogják foglalni a különböző létező szervezetek képviselőit, ahogy másokat is, akik jelenleg még nem tartoznak semmilyen szervezethez, reményeink szerint egyet fognak érteni egy kibővített és megerősödött európai mozgalom nemzetközi tanácsának együttes megalakításában.”

„A kampányt minden számunkra elérhető csatornán keresztül folytatnunk kell – parlamenti intézkedések, közgyűlések és demonstrációk, fiatalok gyűlései, technikai tanulmányok és konferenciák, és természetesen folyamatos kapcsolat a sajtóval és a modern propaganda minden médiumával. Emellett keresnünk kell az olyan szervezett testületek együttműködését, mint a politikai pártok, szakszervezetek, szakmai társaságok, fiatal mozgalmak és nők szervezetei.”

„Egyedüli komoly ellenfeleink – zárta sorait Mr. Sandys – a gyávaság, amely a képzelőerő hiányából keletkezik, a szkepticizmus, amely egy korlátolt nemzeti perspektívából ered; a rétegérdekek obstrukciója, amely a mindenki számára elérhető nagyobb és fontosabb előnyök meg nem értéséből fakad, és végül az általános tehetetlenség, amely hosszú korokon át mindig is fő akadálya volt bármiféle nemes ügynek. Ezekben felülkerekedhetünk, saját hitünk erejével és a forradalmi hévvel, amellyel kinyilatkoztatjuk ezt a hitet, felül is fogunk kerekedni.”

De Madariaga²⁸ professzor elmondta, hogy egy európai unió építése során szem előtt kell tartani a múlt leckéit. Nagy nem-

²⁸ Salvador de Madariaga (1886–1978) spanyol mérnök és író. 1922 és 1928 között a Népszövetség leszerelési bizottságának a felelőse, majd a spanyol irodalom professzora Oxfordban. A fiatal Spanyolország követe Washingtonban 1931-ben és Párizsban 1932–1934 között, mely számos kapcsolat kiépítésé-

zetközi építmények emeltettek már korábban, és összeomlottak, nem azért, mert az alapok nem voltak szilárdak, hanem mert az építmények hit nélkül álltak.

„Európának meg kell születnie, és Európa meg is fog születni abban a pillanatban, amikor a spanyolok azt mondják: »a mi Chartres-ünk«, az angolok, hogy »a mi Krakkónk«, az olaszok, hogy »a mi Koppenhágánk« és a németek, hogy »a mi Brugge-ünk«. Ekkor Európa élni fog, mert ekkor a történelmet vezérlő szellem kimondja a teremtő szavakat: »Fiat Europa!«²⁹

M. Bichet³⁰ elmondta, hogy a mindenki által áhított unió csak akkor érhető el, ha némák a gyűlölet szavai, melyek Európát uralják. A keresztények, akiknek első alaptétele felebarátjuk szeretete, és akik tudják, hogy a szeretet erősebb a gyűlöletnél, kötelességüknek érezték részt venni a kongresszuson és munkálkodni egy európai föderáción.

A kereszténydemokrata pártok szinte minden európai országban nagy részt vállaltak a kormányzati felelősségből, és egyedül vagy a szocialistákkal szövetségben a szabadság és társadalmi igazságosság szilárd támaszai lettek, amely nélkül az európai unió nem volt lehetséges.

Európa régi gazdasági és politikai rendszere halott volt. A túlélés érdekében Európának azonnal és határozottan a politikai és gazdasági unióhoz vezető útra kellett lépnie. Ám a klaszikus liberális fogalmak nem voltak elegendőek. Európa nem épülhetett fel, ha nem fordított minden téren kellő figyelmet a

re ad lehetőséget számára. 1936-ban a spanyol polgárháború elől Angliába menekül, a Franco-rezsim heves ellenzője. Európa egyesítésének támogatója. Meggyőződése, hogy az elit jelentős szerepet fog játszani az európai konstrukció formálásában. A hágai kongresszus kulturális bizottságának az elnöke, ahol Denis de Rougemont-nal működött együtt. 1949-ben részt vesz a Collège d'Europe létrehozásában, és a vezetőségi tanács elnöke lesz. Az Európa Mozgalom kereteiben részt vesz az Európai Kulturális Központ létrehozásában.

²⁹ Legyen Európa! (latin)

³⁰ Robert Bichet (1903–2000) francia politikus. A második világháború alatt részt vesz az ellenállási mozgalomban. A felszabadulást követően De Gaulle kinevezi az információs szolgálat élére, majd a Bidault-kormányban vállal szerepet. Támogatja az európai unió létrehozását. Az Új Nemzetközi Csapat (Les Nouvelles Equipes Internationales) nevű kereszténydemokrata formáció elnöke.

nép vágyaira. Nem lehetett uniót elérni, vagy csak tökéletlenül lehetett elérni, ha építésébe a dolgozók nem kapcsolódtak be.

„Ezért – zárta M. Bichet – *a Nouvelles Equipes Internationales elégedettségét kívánom kifejezni, hogy a kongresszus hivatalosan rögzítette szándékát a dolgozók bevonására ebbe a feladatba. Szabadjon kifejeznem azt a kívánságot is, hogy a Koordináló Bizottság, amely tovább viszi munkálkodásunkat, hű kifejezése legyen a kongresszuson részt vevő valamennyi alkotóelemnek, és munkája legyen építő, hatékony és sebes.*”

M. Ramadier³¹ elmondta, hogy Európát látta nemes vonásaival kibontakozni a kongresszusból, hibáival, abszurditásaival (amelyek csupán a nagyság átellenes oldalai voltak) és szórshálhasogatásaival együtt, amelyben a modern szindikalisták³² semmivel sem maradtak el Szókratész mögött.

„Európa e nagy keresztmetszete – mondta – olyannyira sikerrel járt az alaposság megvalósításában, és pedáns érveléssel olyan tökéletes gondolati egyensúlyt ért el, hogy ami először látszólag elkerülte figyelmünket, végül tisztán előttünk állt.”

„Akárcsak Don Quijote, mindannyian hadakoztunk szelmekkel a magunk idejében. Álmodozók vagyunk, de az észérveknek ebben a világában álmaink életünk céljaivá lesznek. Felemelik szívünket és lelkünket, és végül lehetővé teszik számunkra olyan nagyszerű dolgok megvalósítását, amelyeket a pusztá ész lehetetlennek ítélt.”

³¹ Paul Ramadier (1888–1961) francia államférfi, szocialista politikus. Helyettes államtitkár a Népfront kormányban (1936), majd munkaügyi miniszter (1938–1940). Képviselőként visszautasította Pétain teljhatalmát. Ellenálló a második világháborúban. A IV. Köztársaság alatt folytatja a politikai karrierjét és részt vesz az alkotmány megalkotásában. Az 1947 júniusában létrehozott Egyesült Európa Francia Tanácsának az elnöke. 1948-ban a hágai Európa-kongresszus politikai bizottságának az elnöke, majd ezt követően az Európa Tanács megalakulását előkészítő bizottság elnöke. Unionista politikus, a kormányköziség híve. De Gaulle-hoz csatlakozik 1958-ban.

³² 1941-ben összeomlott a francia CGT (szakszervezeti mozgalom), és titkos földalatti szervezetté vált. 1944-ben helyreállították a szakszervezeti szabadságot. 1947-ben a CGT-től különvált a kommunista párt uralmát ellenző reformista irányzat, és létrehozta CGT-FO-t, melynek szokásos névhasználata Force Ouvrière (FO).

„Ha Theokritosz vagy Molière lennék, írnék néhány rövid, szórakoztató karcolatot erről a kongresszusról egy más megvilágításban. Mindegyiknek lenne egy tanulsága, és a tanulság ilyesmi lenne: örök Európa, most, hogy alakot öltöttél és izmaid nőnek, oly sok megvalósítandó álmod van, oly sok nagyságod, hogy megmutasd a világnak, amivel holnap új korszakot tudsz nyitni a világ számára.”

Az **elnök** ekkor felszólította **M. de Rougemont**-t az *Üzenet az európaiakhoz* című kiáltvány³³ felolvasására, amelyet alább közlünk.

A kongresszus záróbeszédében az **elnök** kifejezte a delegátusok köszönetét Őfelségének Wilhelmina királynőnek, a holland kormánynak és minden hollandnak vendégszeretetükért. Majd köszönetet mondott a szervezőbizottságnak, különösen Mr. Duncan Sandysnek, Dr. Retingernek³⁴ és Kerstens szenátor-nak, akiknek fáradhatatlan erőfeszítései nélkül a kongresszus nem jöhetett volna létre.

„Talán azt gondolják – folytatta –, hogy most gratulálni fogok minden delegátusnak, és elégedettséget fejezem ki a kongresszus sikere miatt. Ám nem a mi feladatunk megmondani, hogy teljesítettük-e kötelességünket. Mások fogják megmondani, hogy sikerrel jártunk-e feladatunkban. De azt el kell mondanom, hogy úgy érzem, Európa kongresszusa méltóvá vált a nevére.”

„Önök súlyos felelősséget vettek vállukra azzal, hogy Hágába jöttek, és úgy dolgoztak, ahogyan azt tették; különösképpen az egyesült Európáért folytatott kampány sikerességének felelőségét.”

„Önök most Európa-szerte otthonaikba térnek. Az Önök feladata, hogy magukkal vigyék az imént felolvasott üzenetet, és hogy terjesszék a nemes eszméket, amelyeket kifejez. Szerte Európában a hatalmi szervek erre az üzenetre várnak. Üdvözölni

³³ Az *Üzenet az európaiakhoz* kiáltvány szövegét Rougemont írta.

³⁴ Joseph Retinger (1888–1960) lengyel politikai tanácsadó. A háború után a kommunista párt száműzte Lengyelországból. Európa egyesülésének a támogatója, az Európa Mozgalom és az Európa Tanács egyik alapítója. Az Európai Szövetség a Gazdasági Együttműködésre társalapítója.

fogják, és saját vágyaikat látják majd benne. Am végső célunk nem fog megvalósulni, ha ezek, milliók nem támogatják Önöket feladatuk elvégzésében.”

„Hosszú idő óta először végre alakot öltenek reményeink, ahogy a ködből kibontakoznak. Ezek egy olyan világ reményei, amelyben az emberek végre jól tápláltak, megfelelően öltözöttek lesznek, tisztességes fedél kerül a fejük fölé, és megszabadulnak a félelemtől, a hiánytól és a következő nap miatti aggodalmaktól. Ebben a világban útmutatóként és úttörőként az egyesült Európa újra hagyományos szerepét fogja játszani, és újra azzá a nagyszerű kulturális és békés erővé válhat, amelyre az egész emberiség legmagasabb elvárásait helyezheti.”

„Ezennel lezárom a kongresszust, és megkérem Önöket, hogy álljanak fel, és szenteljék magukat az egyesült Európa ügyének.”

M. van Zeeland beszédét hosszan tartó taps fogadta, és ezzel a kongresszus május 10-én, hétfőn 19:50-kor véget ért.

* * *

ÜZENET AZ EURÓPAIAKHOZ

Európát fenyegetik, Európa megosztott, és a leghatalmasabb veszély éppen megosztottságából fakad.

Széthasadt Európánk elszegényedve, áruinak mozgását gátló, de védelmet többé nem nyújtó akadályokkal terheltén a vesztébe menetel. Egyedül egyik országunk sem remélheti komolyan függetlenségének megvédését. Szabad beleegyezésen alapuló unió nélkül jelen anarchiánk holnap erőszakosan egyesít majd minket, akár egy idegen birodalom közbeavatkozásával, akár egy politikai párt bitorlásán keresztül.

Eljött az óra a veszélyhez mérhető léptékű cselekvésre.

A sorsunkban osztozó tengerentúli népekkel együtt holnap megépíthetjük korunk legnagyobb politikai építményét, és legnagyobb gazdasági egységét. A világtörténelem soha nem látta

még szabad emberek hatalmasabb gyülekezetét. A háborút, a félelmet és nyomorúságot soha nem tartotta még sakkban félelmetesebb ellenség.

Európa küldetése e nagy veszély és e nagy remény között világos: a sokféleség iránti hajlamuknak és a modern közösségi élet feltételeinek megfelelően egyesítenie kell népeit, így nyitva utat a szervezett szabadságnak, amelyet a világ keres. Feléleszteni találékony erejét az egyén feladatainak és jogainak nagyobb védelmére és tiszteletére, amelynek minden hibája ellenére Európa a legnagyobb élharcosa.

Az emberi méltóság Európa legkiválóbb eredménye, a szabadság az igazi erőssége. Küzdelmeinkben mindkettő kockán forog. Most szükség van kontinensünk egyesítésére, nemcsak azon szabadságok megvédésére, amelyeket elnyertünk már, hanem hogy azok jótéteményeit kiterjesszük az egész emberiségre.

Ettől az uniótól függ Európa sorsa és a világ békéje.

Vegyük hát mindannyian tudomásul, hogy mi, európaiak, Európa minden népe akaratának kifejezésére összegyűlve, ünnepélyesen kinyilatkozunk közös céljainkat a következő öt cikkelyben, amelyek összefoglalják a kongresszus által elfogadott határozatokat:

Fogadalom

(1) Egy egyesült Európát akarunk, amelynek teljes területén visszaállítjuk a személyek, eszmék és javak szabad mozgását;

(2) Egy nyilatkozatot akarunk az emberi jogokról, amely garantálja a gondolat, gyülekezés és szólás szabadságát, valamint politikai ellenzék alkotásának jogát;

(3) Egy törvényszéket akarunk, az e nyilatkozat betartatásához megfelelő hatalommal felruházva;

(4) Egy európai gyűlést akarunk, ahol minden nemzetünk valódi erői képviselve vannak;

(5) És fogadalmat teszünk, hogy otthonainkban és a nyilvánosságban, politikai és vallási életünkben, szakmai és szakszervezeti köreinkben teljes támogatásunkat biztosítjuk min-

den, e magasztos célért dolgozó ember és kormány számára, amely cél a béke utolsó esélyét és egy nagyszerű jövő egyetlen esélyét kínálja ennek a generációnak és a rá következőknek.

Konok Péter fordítása